

” Nogle beboere har det vanskeligt med den nye kulturs vægt på selv- og medbestemmelse. De gamle landbokvin- der kommer fra en kultur, hvor de ikke var forvænt med indflydelse. Nogle frygter de ugentlige beboermøder i leve-bomiljøet. ”

AF Peter Gorm Larsen, Evaluator, cand. scient. pol.

Kulturkamp på plejehjemmet

På det tidligere Pleje- og aktivitetscenter Højvangen i Tjele Kommune, nu Viborg Kommune, har man etableret et leve-bomiljø i 2006. Det tidligere plejehjem er renoveret og ombygget. Resultatet er nye rummelige lejligheder, fællesområder og udearealer. Lejlighederne indeholder stue, køkken, soveværelse og toilet med bad

Ledelse og personale forsøger at bevæge sig fra en gammel kultur til en ny kultur. Det handler om at give beboerne bedre mulighed for at leve deres tidligere hverdagsliv, få øget selv- og medbestemmelse, være private, men også skabe et godt naboskab, fællesskab og socialt samvær. 50 timers observationer over 15 uanmeldte besøg på tidspunkter fra tidlig morgen til sen aften viser, at ældreplejen er i orden. Beboere og pårørende er meget tilfredse. Det er en god ide at indføre en ny kultur på de danske plejehjem. Polemisk sagt, er der tale om en kulturkamp.

NY KULTUR PÅ PLEJEHJEMMET

Kultur viser sig på tre niveauer. Kultur kan aflæses i arkitektur, sprog, historier, tekno-

logi eller synlige traditioner. Forskere taler om artefaktniveauet. Observationer viser, at værdierne bag leve-bomiljøet afspejler sig i bygningerne. Beboerne har fået plads til at være private. De kan leve et liv, der ligner deres tidligere hverdagsliv. Selvom de er gamle og svage, har de egen postkasse, køkken, toilet og bad. På artefaktniveauet ser det næsten normalt ud, hvis man ser bort fra støttegelænder på gangene, skinner i loftet og noget der ligner hospitals-senge. Beboerne kan deltage i et nabo- og fællesskab. Der er åbne og lyse fællesområder. Beboerne spiser ofte sammen og mødes i en fælles hyggestue om aftenen. Indretningen giver beboerne valgmuligheder mellem at være private eller sociale. Beboerne har fået øget selv- og medbestemmelse.

Det andet kulturniveau er værdiniveauet. Værdier kan diskuteres. Man kan være enig eller uenig. Når værdier formuleres, er det, fordi de skal styre adfærden. I kommunen var der et overordnet værdigrundlag. Kommunen ønskede kvalitet, ressourcebevidsthed, ansvarlighed, foranderlighed og troværdighed. Ud over disse værdier ønskede ledelse og personale at indføre den nye kultur på det tidligere plejehjem. Den nye kultur foreskriver, at der ikke skal være en fast madplan eller plejerytme. Beboerne kan vælge, om de vil i bad om morgenen eller om aftenen, stå tidligt op eller sove længe. Den nye kultur lægger vægt på beboernes ressourcer. De kan for eksempel hjælpe med borddækning, tilberedning af mad eller lettere rengøring, såfremt de ønsker og magter det. Den nye kultur ønsker at flytte fokus fra sygdom til velvære. Mange aspekter af den nye kultur afspejler krav, et fagligt og dynamisk personale vil stille. Institutionens faste procedurer og tidsstrukturer brydes op. Der åbnes for personalets faglige skøn og indflydelse på hverdagen.

Det sidste kulturniveau er de grundlæggende antagelser, som er ubevidste. Det er de grundlæggende antagelser, som styrer adfærden. Undersøgelsen viser, at personalet er på vej til at indføre den nye kultur. Forventeligt er der nogle uoverensstemmelser mellem den nye og den gamle kultur eller personalets grundlæggende antagelser. At indføre en ny kultur i ældresektoren er ambitiøst og tager tid. Det kræver en kulturkamp, hvor også beboere og pårørende har en kultur. Undersøgelsen viser, at personalet har tre grundlæggende antagelser, som i nogen grad stadig styrer deres adfærd.

PERSONALET VIL HJÆLPE

For det første ønsker personalet at "hjælpe". De forsøger at yde den bedste service overhovedet, når det gælder personlig pleje og praktisk bistand. Det er i overensstemmelse med kommunens krav om kvalitet. Risikoen er, at der bliver for lidt fokus på beboernes ressourcer. Personalet tager over. De dækker bord, skræller kartofler og reder senge for beboere, som godt selv kan gøre det. Det er svært at bryde med den grundlæggende hjælpeantagelse. Mange beboere og pårørende forventer hjælp. De har betalt for det. Beboerne kommer fra en landbrugskultur, hvor det ikke var normalt, at landmænd stod i køkken, tilberedte mad og gjorde rent. Måske er leve-bomiljø bedst egnet til kvinder? Den anden grundlæggende antagelse hos personalet er ønsket om "aktivitet". Uanset at den nye kultur lægger vægt på selv- og medbestemmelse, forsøger personalet at aktivere beboerne. De skal stimuleres både fysisk og intellektuelt. Beboerne skal for eksempel træne deres ben. De skal vedli-

geholde eller genoprette deres tidligere funktionsevner. Der er udviklet en særlig ældrepedagogik.

Beboerne er omgivet af alverdens teknologi for stadig at være normalt aktive. De har rollator, kørestole, elektroniske kaldere på armen, høreapparater, talende ure og så videre. Det er en rest fra en behandlerkultur. Det kan være svært for beboere at sige, at de ikke ønsker at træne. At de ikke ønsker stimulering eller deltagelse i et pædagogisk projekt. At de blot ønsker at sidde i et hjørne og være gamle. Beboere fortæller, at de gerne vil have det hele serveret på et sølvfad. At de vil have det godt på deres gamle dage. At de har knoklet hele livet. Andre beboere vil gerne vise, at de kan noget, selv om de er blevet ældre.

Personalet igangsætter den ene gode aktivitet efter den anden. Beboere synes, at de ikke har brug for det. Nogle orker ikke at spille, komme ud at køre eller gå en tur. Andre beboere nyder det. De pårørende forventer aktivering af deres slægtninge. Når de er aktive, er de i live! Ønsket om aktivitet kan gå imod beboeres selv- og medbestemmelse. Vægten på aktivitet ligger dybt begravet i vores civilisation. Der er ingen grænser, heller ikke for livet!

SVÆR SELV- OG MEDBESTEMMELSE

Nogle beboere har det vanskeligt med den nye kulturs vægt på selv- og medbestemmelse. De gamle landbokvinder kommer fra en kultur, hvor de ikke var forvænt med indflydelse. Nogle frygter de ugentlige beboermøder i leve-bomiljøet. At sige sin mening er noget, der hører de yngre generationer til. Andre beboere vil gerne give deres mening til kende og værdsætte indflydelse.

Observationer viser, at den tredje grundlæggende antagelse hos personalet er vægten på "socialt samvær og fællesskab". Personalet gør meget for at skabe hygge og motivere beboere til at deltage i fællesskabet. Det er svært for beboere, som ikke er selskabelig anlagt. Baging, blomster og julehygge er måske ikke noget for tidligere landmænd. De fleste beboere påskønner fællesskabet og det sociale samvær. De pårørende ser gerne fællesskab og socialt samvær. De bryder sig ikke om, at en slægtning sidder alene i lejligheden og måske er ensom. De pårørende har travlt med deres eget liv. Derfor er det vigtigt, at ældreplejen skaber socialt samvær, nabo- og fællesskab. Fællesskab og det sociale samvær kan være i strid med den nye kulturs vægt på beboeres privathed.

ALLE PARTER ER TILFREDSE

Undersøgelsen viser, at der i dag foregår en kulturkamp på plejehjemmet. Det er en kamp mellem gammel og ny kultur hos personalet. En kamp mellem ældre og yngre generationers kultur. En kamp mellem artefaktniveauet, det formulerede værdiniveau og niveauet for de grundlæggende antagelser. En kamp mellem hvad der siges, og hvordan der faktisk handles.

På trods af kamp, dilemmaer og vanskeligheder ved at indføre en ny kultur, viser undersøgelsen, at beboere, pårørende og personale er meget tilfredse. Leve-bomiljøer er i dag svaret på alderdom.

Undersøgelsen findes på www.policy.dk. ♥

Kronikken er et rum for debat og vidensdeling. Der er plads til 7.000 enheder inklusiv mellemrum. Teksten sendes sammen med et portræt til redaktør Tom Ekerøth på tek@kl.dk, som også kan kontaktes på tlf. 33 70 32 94.